

FRA SVUNNE TIDER

Send oss gjerne gamle bilder med beskrivelse av hva og hvem til e-post: red@oyene.no

Svein Olav Hoff om Nøtterøys statsministerbyster:

- Kunne vært plassert

Øyene vil gjerne trekke frem noen interessante kunstverk som tilhører Færder kommune, og presentere noen av dem for leserne.

SVEN OTTO RØMCKE
red@oyene.no
416 98 620

Kunsthistoriker Svein Olav Hoff benytter anledningen til å trekke frem bystene av de tre statsministre Trygve Bratteli, Jan P. Syse og Abraham Berge.

Bratteli og Syse vokste opp på Nøtterøy, mens Abraham Berge flyttet hit i forbindelse med jobben som amtmann. Bystene står offentlig plassert i Færder kommune.

Svein Olav Hoff er ikke bare glad for plasseringen av Nøtterøys tre statsministre. Han sier Berge og Syse er plassert i skyggen, utrivelig klemt mellom en parkeringsplass og et postmoderne kommunebygg på Borgheim. Bratteli står i et buskas ved en parkeringsplass på Teie torv.

- Her er det få muligheter til å stoppe opp og reflektere rundt historiske personer og gode skulpturale uttrykk. På sokkelen til Berge har til og med noen plukket på bokstavene slik at det står «Bergf». Hva med en skikkelig parkmessig plassering? Det fortjener både de avdøde politikere og Færders befolkning, påpeker kunsthistorikeren, som følger godt med på det som skjer på Nøtterøy.

Bratteli og Nils Aas

Hoff tok utgangspunkt i bysten av Trygve Bratteli som ble modellert av en noe glemt, men stor kunstner.

- Verket er utført av billedhuggeren Nils Aas (1933-2004) på oppdrag fra Arbeiderpartiet, som eier et eksemplar av bysten. Ifølge regelverk for Norsk Billedhuggerforening, kan det av en skulptur laget i leire, støpes inntil fem eksemplarer i bronse og kalle det en original og ikke en kopi. Bratteli på Teie er altså en original, sier Hoff.

Han forteller videre at Nils

Aas debuterte på Høstutstillingen i 1964 med en kvinnetorso i jern. Senere arbeidet han i en rekke materialer som leire (bronse), granitt, tre, stål og papirklipp. Aas var også en eminent tegner og var fast illustratør i Arbeiderbladet (nå Dagsavisen) i perioden 1957-1963.

Romantisk mildt uttrykk

Om portrettet på Teie sier Hoff:

- Aas' portrett formidler et nesten romantisk, mildt uttrykk i et likevel fast og bestemt ansikt. Helt annerledes enn Aas-portrettene av de mer monumentale, nærmest brautende og skråsikre Martin Tranmælde og Jakob Weidemann.

Svein Olav Hoff minner om at Nils Aas har en stor og variert produksjon bak seg. Han har laget helt abstrakte skulpturer, men er mest kjent for sine forenklete, elegante halvfigurative uttrykk. Han slo virkelig igjennom med monumentet over kong Haakon VII (bronse) utenfor Utenriksdepartementet i Oslo i 1967, etter å ha vunnet en konkurranse.

- Jeg setter Nils Aas i klasse med Arnold Haukeland og Knut Steen, sier han og legger til at han traff Nils Aas noen ganger, ofte sammen med Frans Widerberg.

- Frans sa alltid om Nils Aas at han hadde øynene i hendene når han modellerte. Nils Aas var hyggelig og stillferdig. Jeg tror alle er enig i at monumentet over kong Haakon VII er, ikke bare et av landets mest kjente, men også mest anerkjente monumenter.

- Bratteli undervurdert

PÅ TORVET: Her er Nils Aas sitt portrett av Trygve Bratteli på Teie torv.

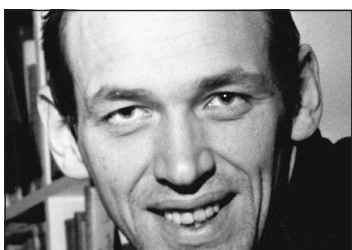
- Trygve Bratteli (1910-1984) var etter mitt syn en undervurdert arbeiderpartipolitiker. Han var fra 1945 og i 20 år nestfor-

STATSMINISTER EN KORT TID: Jan P. Syse var trolig mest kjent som samferdselsminister under Willoch. Her fikk Svein Olav Hoff også lov til å være med på bildet.

FOTO: SVEN OTTO RØMCKE

mann i Arbeiderpartiet, og utgjorde en ledertroika sammen med Einar Gerhardsen og Trygve Lie. Han var finansminister en periode, men kom i skyggen av de andre. Bratteli var imidlertid arkitekten bak en rekke av de velferdsgoder vi i dag tar som en selvfølge. Det må ikke glemmes. Han ble, etter mitt syn, statsminister for sent, to perioder i tiden 1971-1976, oppsummerer kunsthistorikeren som vokste opp i Munkerekkka. Han fikk all sin skolegang på Nøtterøy og har fortsatt et nært forhold til øyene.

KUNSTNEREN: Nils Aas er kunstneren bak Bratteliportrettet på Teie. FOTO: PRIVAT

Syse og Nina Sundbye

Bysten av statsministeren Jan

P. Syse (1930-1997) ble modellert av det Hoff omtaler som en av landets dyktigste kvinnelige billedhuggere, Nina Sundbye (f. 1944).

Hun fikk i 1998 oppdraget av Studentersamfunnet i Oslo, og bysten står utenfor Chateau Neuf ved Majorstuen i Oslo.

- Hun laget Syse retrøyget med briller, som utgjør en del av skulpturens helhetsuttrykk. Sundbye er ellers kjent for sine portretter av bebrillede mennesker, sier Hoff og forteller at det ble ivret for å støpe opp bysten og sette den offentlig plassert på Nøtterøy. Og nå står den ved kulturhuset på Borgheim.

- Sundbye er kjent for spontanitet og bevegelse i sine skulpturer, hvor hun arbeider med synlige, ustrukturerte overflater. Hun har portrettert Henrik Ibsen, og mange av hennes skulpturer er litterære skikkelser.

Mest kjent er hun for sine mange varianter av Peer Gynt, med skuespiller Svein Sturla Hungnes som modell. Bysten av Syse er mer alvorlig og mindre ekspressiv enn andre av

Sundbyes skulpturer, sier Hoff.

MODELLERTE: Nina Sundbye fikk oppdraget med å modellere Jan P. Syse. Her er hun fotografert i Oslo i mai i år.

Verdikonservativ Syse

- Jan P. Syse tilhørte den verdikonservative delen av høyre, sier kunsthistoriker Hoff og oppsummerer at Syse trolig var mest kjent som samferdselsminister under Willoch, men var statsminister i en kort tid i en borgerlig koalisjonsregjering i 1989-1990.

Syse ble i 1953 formann i Det Norske Studentsamfunn i Oslo og arbeidet i alle år for å få reist et hus for Samfunnets aktiviteter. I 1971 sto kulturhuset Chateau Neuf ferdig ved Majorstuen i Oslo, hvor altså skulpturen

Imponerende hva som her er blitt reist ved private midler

Alfhild Hansens Sjømannsbolig på Knarberg ble offisielt innviet i går. En prektig aldersbolig for sjøfolk og hvalfangere, med fire toværelserleiligheter for ektepar og fire hybelleiligheter for enslige. (Artikkel i Tønsbergs Blad 23. november 1968)

Karin Bangs «Blues» skal filmes

Karin Bangs realistiske ungdomsskildring, som kom ut i høst, skal nu filmes. Produsenten Nils-Reinhardt Christensen har allerede satt i gang letingen etter passende hovedrolleinnehavere. (Notis i Tønsbergs Blad 13. desember 1968)

Jubileumsmoro på Teie torv

2. Nøtterøy speidergruppe kunne i går kveld avvikle sin julemesse nr. 30 på Teie torv. Etter gangen rundt juletreet, foregikk den tradisjonelle pakkeauksjonen, ledet av troppsleder Ole Johan Eide, som har overtatt jobben etter sin far Finn Eide. (Artikkel i Tønsbergs Blad 18. desember 1968)

Stil- og stemningsfull kirkeparade på Tjøme

Befal og mannskaper ved Luftforsvarets stasjon på Mågerø var i går formiddag samlet i Tjøme kirke til en stemningsfull og meget vellykket kirkeparade. Foruten den store skare offiserer og soldater, såes mange fremmøtte av den sivile befolkning og ellers medlemmer av Tjøme Lotteforening. Ved gudstjenesten intimerste sogneprest A. Müller-Nilsen,

mens feltprest Anfinn Skaaheim talte til forsamlingen. (Referat i Tønsbergs Blad 19. desember 1968)

Aase

bedre

av Syse er passert utenfor.

Abraham Berge, den minst kjente

STATSMINISTER FOR LENGE SIDEN: Abraham Berge var statsminister i 1923-1924. Og han ble portrettert av Carl E. Paulsen.

Abraham Berge (1851-1936) er den minst kjente av statsministrene. Hoff omtaler ham som en ruvende politisk skikkelse under og etter unionsoppløsningen i Norge i 1905.

Berge var i perioden 1908-1923 fylkesmann (amtman) i Vestfold (Jarlsberg og Larvik amt frem til 1918). Han var statsminister i 1923-1924 og representerte partiet Frisinnede Venstre.

Regjeringen ga lån til Handelsbanken i 1923 uten å gå veien om Stortinget og ble stilt for Riksrett. Berge ble frifunnet, men riksrett-tiltalen har i ettertid heftet ved hans minne. Lokalt var Berge kjent som en fremragende fylkesmann med kontorer og bolig på Ramdal gård.

Tønsbergs egen billedhugger

Abraham Berge ble portrettert

posthumt i 1951 av Tønsbergs egen billedhugger, Carl E. Paulsen (1896-1973).

Hoff sier Berge ble modellert uten for mange detaljer og er fremstilt som den trygge og rettskafne statsmann han vitetlig var.

- Carl E. Paulsen var utdanner i København og Paris og gjorde seg tidlig bemerket med et forenklet klassisistisk uttrykk. Hans mest kjente monumenter er «Roald Amundsen» (1933), Tønsberg og Tromsø; «Vekteren», (1943) utenfor det tidligere Vinmonopolet i Storgaten i Tønsberg og «Førstereisguttene», 1963 ved Kanalbrua.

Videre har Paulsen portrettert en rekke kjente personer som er plassert i distriktet, som for eksempel «Wilhelm Wilhelmsen» (1940), «Even Tollefsen», (1941) og «Carsten Bruun», (1956). Han hadde en relativ stor, kvalitetsmessig variabel produksjon, men på sitt beste holdt han et nasjonalt nivå, avslutter Svein Olav Hoff sin presentasjon av Nøtterøys statsministere.

SVEIN OLAV HOFF

Svein Olav Hoff gikk i 2016 av etter 22 år som direktør for Lillehammer Kunstmuseum. Han er nå seniorrådgiver ved samme museum og skriver bok om Lillehammer-kunstnerne. Hoff er blant de kunsthistorikerne i sin generasjon som kan mest om norsk skulptur.

SPEIELT: Jon Sanness Andersen (Ap) synes det er nokså unikt at en så liten kommune som Nøtterøy, nå Færder, kan vise til tre statsministre. FOTO: SVEN OTTO RØMCKE

Ordfører Sanness Andersen:

Forstår hva Hoff mener

Ordfører Jon Sanness Andersen forstår Svein Olav Hoff synspunkter på plasseringen av statsministerbystene.

SVEN OTTO RØMCKE
red@oyene.no
416 98 620

Han synes at plasseringen av Bratteli på Teie er grei, men at han fortjener noe mer enn en parkeringsplass foran seg. Det er heller ikke mange som får øye på statsministrene Berge og Syse ved kulturhuset på Tinghaug. Men det er vanskelig å få ordføreren til å mene noe om ny plassering. Han lener seg på et vedtak i hovedutvalg for oppvekst og kultur fra januar 2014. Der ble det vedtatt at tin-

gene skulle fortsette som før, med en mindre flytting av Bratteli-bysten på Teie torv og opprydding og belysning for Berge og Syse på Tinghaug.

Samtidig løfter han frem at Teie torv er under utvikling, og at det skal skje mye der. Det ligger en begrensning i at Trygve Brattelis familie ønsker at bystene av den sentrale Ap-politikeren og statsministeren skal stå på Teie torv.

Kunsthistoriker Svein Olav Hoff fra Munkerekka er kjent med den begrensningen. Han ser ikke det som et hinder, men mer som en mulighet. Han mener det nye Teie torv kan få en gressflate med Bratteli, Syse og Berge. Han sier også at bystene er kvalitetsmessig gode og ikke har vondt av å stå samlet.

I en tidligere samtale med Øyene sa han:

- Det bør være et hovedpoeng at de står et sted hvor folk lett kan se dem, og dermed i større grad kan reflektere over hvem de var og hva de sto for.

Sanness Andersen har sans for argumentet, men understreker at utviklingen av plan for Teie torv foregår uten noe bundet mandat, og at det hele skal være en åpen prosess. Da kan Svein Olav Hoff synspunkter være viktige innspill.

- Det kan føre til at Trygve Bratteli får en mer fremtredende plass i Færder-samfunnet, sier ordføreren.

Om Bratteli-bysten kan han fortelle at det var mange som kjempet i mange år for at Bratteli skulle få sin byst på Nøtterøy, men at daværende Høyre-regime ikke ønsket det. Det ble endret da Bernt Johannesen (H) overtok ordførerkjedet.

LOKAL:

Abraham Berge ble portrettert av Carl E. Paulsen. På bildet ser vi Carl E. Paulsen i arbeid med skulpturen «Vekteren» i 1941.

FOTO:

TH. LARSEN, 1941/SLOTTSFJELLMUSEET

